

INSTRUMENTE ÎN CURS DE DEZVOLTARE ALE RECUPERĂRII BUNURILOR INFRAȚIONALE

DEVELOPING INSTRUMENTS FOR THE RECOVERY OF CRIMINAL ASSETS

[https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.1\(113\).14](https://doi.org/10.52327/1813-8489.2022.1(113).14)

CZU: 343.272

Alesea SCORPAN,
doctorandă,
Universitatea de Stat din Moldova

SUMMARY

There is a global trend towards the widespread application of confiscation of criminal assets, especially those obtained as a result of corruption offenses. Given that criminals are becoming increasingly intelligent and already know the tools used by law enforcement agencies, it is becoming increasingly difficult to fight crime.

Through this article we set out to research new methods used by other states or proposed by some authors in the field of recovery of criminal assets. We all know the tools such as confiscation, requests for international legal assistance, seizure, but these are the tools that float above the water, long visible and known not only by law enforcement agencies but also by criminals. What is of real interest are the instruments that are at the „bottom of the sea” where not every state had the courage to sink, but they found a real treasure, materialized in recovered criminal property.

Some tools are taken from the practice of British law, others are just ideas from practitioners who have worked in the field of criminal property recovery.

Confiscation of property is an important tool in the fight against crime, we do not deny the importance of official instruments, but we consider it appropriate to widen the limits imposed by national legislation in this field.

Keywords: *recovery, confiscation, seizure, criminal property, illicit enrichment, civil damages.*

REZUMAT

Există o tendință globală reprezentată de aplicarea pe scară largă a confiscării veniturilor infracționale, în special a celor obținute ca urmare a infracțiunilor de corupție. Ținând cont de faptul că infractorii devin din ce în ce mai inteligenți și cunosc deja instrumentele utilizate de organele de aplicare a legii, devine din ce în ce mai dificil de a lupta cu criminalitatea.

Prin acest articol ne-am propus să cercetăm noi metode utilizate de alte state sau propuse de unii autori în domeniul recuperării bunurilor infracționale. Toți cunoaștem instrumentele precum confiscarea, cereri de asistență juridică internațională, sechestrarea, însă acestea sunt instrumentele superficiale, demult vizibile și cunoscute nu doar de organele de aplicare a legii, dar și de infractori. Ceea ce prezintă interes adevărat sunt instrumentele care se află la „fundul mării”, acolo unde nu fiecare stat a avut curajul să se scufunde, însă au dat de o adevărată comoară, materializată în bunuri infracționale recuperate.

Unele instrumente sunt luate din practica legislației britanice, altele sunt doar idei ale practicienilor care au activat în domeniul recuperării bunurilor infracționale.

Confiscarea bunurilor este un instrument important în lupta împotriva criminalității, nu negăm importanța instrumentelor oficiale, însă considerăm oportună lărgirea limitelor impuse de legislația națională în acest domeniu.

Cuvinte-cheie: recuperare, confiscare, sechestrare, bunuri infracționale, îmbogățire ilicită, daune civile.

Introducere. Inițiativa de recuperare a activelor furate, cunoscută ca StAR, un proiect comun al Grupului Băncii Mondiale, a constatat că membrii Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) se orientează din ce în ce mai mult spre căi mai puțin tradiționale de recuperare a activelor. Deși confiscarea bazată pe o cauză penală este în general considerată instrumentul cel mai evident în returnarea activelor, în multe cazuri analizate de StAR s-au folosit instrumente administrative pentru înghețarea activelor, confiscarea civilă, plăți pentru repararea prejudiciului și acorduri de decontare pentru a facilita returnarea activelor [6, p. 1].

Ideile principale ale cercetării. Fenomenul criminalității este mereu în dezvoltare. Așa cum noi cercetăm metode noi în lupta cu ea, la rândul său, criminalitatea găsește lacune și în baza cercetărilor noastre găsește căi de ocolire a pedepselor. Astfel, fiind în căutarea metodelor și instrumentelor

noi în lupta cu criminalitatea în domeniul recuperării bunurilor infracționale, nu ne rămâne decât să recurgem la instrumente noi, mai puțin cunoscute în Republica Moldova, dar deja de mult timp utile și utilizate pe larg în statele dezvoltate. Unele instrumente sunt greu a fi implementate în Republica Moldova pentru că ar fi nevoie de numeroase schimbări în legislație și chiar în Constituție, în prevederile ce țin de dreptul de proprietate. Pentru o mai bună înțelegere a celor expuse vom enumera instrumentele ce ar putea fi utilizate în recuperarea bunurilor infracționale sau care sunt deja utilizate, dar le considerăm în curs de dezvoltare deoarece nu au o bază legală tradițională care nu ar putea fi dezbătută cu ușurință în instanțele de judecată.

Infrațiuni de îmbogățire ilicită. Infrațiunea de îmbogățire ilicită ajută la recuperarea activelor prin relaxarea sarcinii de obținere a probelor. Procurorii trebuie doar să demonstreze că un inculpat nu își poate justifica fondurile

ilicite prin surse legitime de venit. Articolul 20 din UNCAC (Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției) solicită sub rezerva Constituției sale și a principiilor fundamentale ale sistemului său juridic, fiecărui stat parte să adopte măsuri legislative și alte măsuri care se dovedesc a fi necesare pentru a atribui caracterul de infracțiune, în cazul în care actele au fost săvârșite cu intenție, îmbogățirii ilicite, adică o mărire substanțială a patrimoniului unui agent public pe care acesta n-o poate justifica rezonabil în raport cu veniturile sale legitime [2, art. 20]. Astfel, Canada, spre exemplu, a declarat că nu va pune în aplicare o infracțiune de îmbogățire ilicită, deoarece o astfel de infracțiune ar încălca prezumția de nevinovăție din Constituția sa [3, p. 367]. În Republica Moldova, prin Legea nr. 326/2013 [7], Codul penal (în continuare – CP RM) a fost completat cu articolul 3302 „Îmbogățirea ilicită”. Din Nota informativă la proiectul care stă la baza adoptării acestei legi, aflăm: „Mai multe state au optat pentru includerea în legislația națională a componentei de îmbogățire ilicită. Printre acestea, amintim Argentina, Ecuador, El Salvador, Paraguay, Peru, Venezuela, Hong Kong etc. La nivel european, o asemenea componentă de infracțiune se regăsește în legislația Ucrainei și Lituaniei” [8, pct. 12]. Acest instrument în realitate nu este atât de ușor cum pare a fi. În statele europene procurorii trebuie doar să demonstreze că un inculpat nu își poate justifica fondurile ilicite prin surse legitime de venit, însă în Republica Moldova e nevoie de acumulat o multitudine de probe cu cheltuieli pe

care le suportă zi de zi inculpatul pentru a demonstra că suma cheltuielilor este mai mare decât suma venitului legal. La această etapă vorbim de zeci de scrisori expediate către furnizori de servicii, magazine, clinici etc. pentru a acumula într-un final toate posibilele cheltuieli. Deci, acest instrument ar fi cu adevărat util dacă ar fi utilizat precum în statele dezvoltate.

Avere inexplicabilă. Guvernul britanic a recomandat crearea unui sistem de ordine de avere inexplicabilă în proiectul de lege privind finanțele penale introdus pe 13 octombrie 2016 [5, p.].

O autoritate de aplicare a legii, cum ar fi Serviciul de urmărire penală al Coroanei sau Oficiul pentru fraudă gravă, poate depune o cerere la Înalta Curte pentru emiterea unui ordin de avere inexplicabilă. La această etapă trebuie întrunite câteva condiții. Curtea trebuie să fie convinsă că pârâtul are bunuri valoarea cărora depășește 100.000 de lire sterline. Curtea trebuie, de asemenea, să fie convinsă că „există motive întemeiate de a suspecta că sursele venitului obținut legal al pârâtului ar fi fost insuficiente pentru a permite pârâtului să obțină proprietatea”. Într-un final, Curtea trebuie să fie convinsă fie că există motive întemeiate să suspecteze că pârâtul, sau o persoană legată de pârât, sunt implicați în activități infracționale grave, fie că pârâtul este o „persoană expusă politic”. O persoană expusă politic este definită ca o persoană căreia i s-au „încredințat funcții publice proeminente de către o organizație internațională sau de un alt stat decât Regatul Unit” sau un membru al familiei, sau un apropiat al unei astfel de persoane [5, p. 8].

Prin acest ordin, se impune respondenților o cerință de a explica sursa activelor lor într-o perioadă de timp specificată. În cazul în care pârâțul nu răspunde în perioada specificată, activele vor fi considerate „proprietate recuperată” și supuse confiscării civile. Dacă pârâțul pretinde să se conformeze ordinului și aduce argumente în favoarea sa, agenția de executare poate întreprinde proceduri ulterioare de investigare. Acest tip de ordin este o măsură civilă - nu penală - și este pusă împotriva bunurilor, nu a individului. Acțiunile civile împotriva proprietății cu totul diferă de privarea de libertate și acțiunile întreprinse împotriva indivizilor. În Constituția Republicii Moldova, în art. 46, alin. (3) se menționează că averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă [1]. Astfel, rezultă că în Republica Moldova caracterul licit al bunului se prezumă, iar caracterul ilicit urmează să fie demonstrat de către organele competente. Acest alineat din Constituție face imposibilă utilizarea acestui instrument pe teritoriul Republicii Moldova până când nu va fi modificată Constituția.

Finanțarea terorismului. Legea britanică extinde competențele de recuperare civilă la aplicarea legii în cazul investigațiilor în privința proprietății teroriștilor sau finanțării lor [10, p. 55-56].

Forme noi de daune civile. Noile forme de daune oferă un alt instrument util în recuperarea activelor. Așa cum a subliniat Van der Does de Willebois în articolul său „Folosirea căilor de atac civile în cazurile de corupție și recuperare a activelor”, cei care plătesc

mită sunt rareori prinși, ceea ce ar putea încuraja percepția că ordinele de recuperare a prejudiciului cauzat sunt doar un cost al afacerii. Conceptul nou de daune sociale oferă un alt recurs victimelor corupției și este deja utilizat în Costa Rica.

Conceptul este explicat de Van der Does de Willebois: pentru a asigura despăgubirea completă atunci când daunele punitive nu sunt aplicabile, alte jurisdicții au încercat să utilizeze conceptul de daune sociale. În unele jurisdicții, un prejudiciu social poate fi definit ca pierderea care nu este suportată de grupuri sau indivizi specifici, ci de comunitate în ansamblu. Aceasta ar putea include daune aduse mediului înconjurător, credibilitatea instituțiilor sau pentru drepturile colective, inclusiv sănătatea, securitatea, pacea, educația, buna guvernare și o bună gestionare a finanțelor publice. Este diferit de daunele aduse drepturilor colective, care aparțin unui grup restricționat și identificabil de persoane fizice sau juridice. Prejudiciul social poate fi pecuniar și non pecuniar [4, p.648].

Dezvăluire financiară pentru angajații publici. Cerințele de divulgare financiară pentru angajații publici, declarațiile de avere cunoscute în Republica Moldova sunt utile și în recuperarea activelor. Messick care a fost specialist în sectorul public principal la Banca Mondială, în lucrarea sa a menționat că divulgarea ar putea oferi dovezi ale unei infracțiuni principale dacă există discrepanțe între finanțele dezvăluite de un funcționar și alte înregistrări. Fiind creată o infracțiune în jurul non-raportării pentru a sprijini

acțiunile de recuperare a activelor. Astfel are loc confiscarea unui bun automat, atunci când un funcționar omite în mod deliberat bunul din declarațiile de avere [9, p. 235].

Ordin de divulgare. Secțiunile 7 și 8 din legea sus menționată britanică acordă forțelor de ordine puterea de a solicita „oricui consideră că are informații relevante pentru o anchetă, să răspundă la întrebări, să furnizeze informații sau să furnizeze documente. Acestea sunt folosite pentru a colecta informațiile necesare pentru o investigație penală reușită, deși dovezile obținute prin acest ordin nu pot fi utilizate în procedurile penale împotriva persoanei care a dat informațiile”. Această putere nu a fost disponibilă anterior la investigarea spălării banilor [10, p. 49].

Concluzie. Acest articol este menit să contribuie la lupta cu criminalitatea și propune modele de abordare a acesteia. Cetățenii Republicii Moldova optează pentru justiție corectă și

asemenea opțiuni au rezonanță în întreaga lume, de la protestele din Cairo până la indignarea din cauza scurgerilor off-shore, cerând ca făptașii să fie judecați și condamnați, dar și ca bunurile și profiturile lor furate să fie returnate victimelor. Am încercat să arătăm cum uneori chiar acțiunea civilă poate contribui la atingerea acestui al doilea obiectiv. Cu siguranță, sumele de bani recuperate și repatriate către țările victime până acum sunt mici și nu sunt proporționale cu amploarea furtului bunurilor publice și a corupției la nivel mondial. Practica recuperării activelor este încă puțin dezvoltată în Republica Moldova și practicienii cu experiență, care ar putea ajuta țările precum a noastră să stabilească un curs, sunt puțini. Cu toate acestea, interesul pentru acest subiect crește, iar apelul G8 pentru transparență și control sporit al mass-media schimbă situația. Să sperăm că unele dintre instrumentele prezentate în acest articol vor oferi soluții rezonabile.

BIBLIOGRAFIE

1. Constituția Republicii Moldova, adoptată la 29.07.1994. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 1, art. 1, la 12.08.1994.
2. Convenția Organizației Națiunilor Unite împotriva corupției, adoptată la New York la 31 octombrie 2003 și semnată de Republica Moldova la 28 septembrie 2004.
3. Currie Robert J.; Rikhof Joseph, International and Transnational Criminal Law, 2014, 784 p.
4. Emile Van Der Does De Willebois, „Using civil remedies in corruption and asset recovery cases”, 2013, 650 p.
5. Joanna Dawson et al, Criminal Finances Bill (Bill 75 of 2016-17), House of Commons Library Briefing Paper 07739, 30 p. <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/CBP-7825/CBP-7825.pdf>
6. Larissa Gray Kjetil Hansen Pranvera Recica-Kirkbride Linnea Mills, Few and

Far The Hard Facts on Stolen Asset Recovery, 2014. <https://star.worldbank.org/resources/few-and-far-hard-facts-stolen-asset-recovery>

7. Legea nr. 326 din 23.12.2013 pentru modificarea și completarea unor acte legislative, adoptată de Parlamentul Republicii Moldova la 23.12.2013. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr. 47-48.

8. Notă informativă la proiectul Legii pentru modificarea și completarea unor acte legislative. <http://www.parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactele-legislative/tabid/61/LegislativId/1987/language/ro-RO/Default.aspx>

9. Richard E Messick, „How Financial Disclosure Laws Help in the Recovery of Stolen Assets” in Zinkernagel, Monteith & Pereira, eds (2013), 354 p.

10. UK, House of Commons Library, “Criminal Finances Bill” (Briefing Paper No 07739) by Joanna Dawson et al (London: House of Commons Library, 2016). <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7739>

Prezentat: 20.09.2021.

E-mail: alesea.ivancova@mail.ru